

Fremtidens oppvekststruktur 2025-2028.

Prosessen med oppvekststruktur i Rana har vært lang, muligens unødvendig lang. Den har krevd mye tid, energi og ressurser fra alle de involverte og berørte. Det er nå tid for at det gjøres beslutninger, slik at både barn, foreldre og ansatte får svar på hvordan oppvekststrukturen skal være fremover og med dette gis mulighet til å falle til ro med at man kan være trygg på at endelig beslutning er tatt og man gis noe konkret å forholde seg til. Å leve med usikkerhet over tid er verken helse- eller utviklingsfremmende, på noe nivå.

Kommunens ansvar for barn og unges psykiske helse.

Kommunen skal, etter folkehelseloven § 4, fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold, bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen.

I 2023 utga Helsedirektoratet en veileder for psykisk helsearbeid barn og unge.

Formålet med veilederen er å bidra til at kommuner ivaretar barn og unge mellom 0-25 år med psykiske plager, og deres familie, ved at kommuner:

- støtter opp om de arenaene som barn og unge og deres familie er på slik at de virker helsefremmende og forebyggende.
- planlegger og utvikler psykisk helsetilbud.
- tilbyr lavterskeltilbud og helhetlig oppfølging tilpasset behovene.
- samarbeider med psykisk helsevern for barn og unge.

Veilederen sier at kommunen skal sørge for tilgjengelig og tverrfaglig psykisk helsetjeneste som gir tidlig hjelp og behandling til barn og unge med psykiske plager, begynnende rusmiddelproblemer og reaksjoner på belastende livshendelser. Tjenesten bør ha et familieperspektiv og tilby foreldrestøtte.

Tjenestetilbudet skal være kommunens psykiske helsetjeneste til barn og unge og komme i tillegg til andre helse- og omsorgstjenester som helsestasjon- og skolehelsetjenesten og fastlegeordningen.

Tillit, inkludering og stabilitet peker seg ut som avgjørende forutsetninger for vellykket forebygging av ungdomskriminalitet.

I tre år har forskere ved NOVA og NIBR evaluert tre forebyggende tiltak i Oslo kommune rettet mot barn og ungdom i alderen 12–15 år. Andelen unge som er registrert med kriminalitet er gjennomgående svært lav, men politiet peker på noen bekymringsfulle utviklingstrekk. Antallet unge som blir registrert med gjentatt kriminalitet har økt.

For å forebygge ungdomskriminalitet er det viktig å utjevne sosiale forskjeller og forhindre segregering mellom ulike befolkningsgrupper, sier forsker Christer Hyggen som har ledet prosjektet.

– Sosial ulikhet kan skape en opplevelse av urettferdighet. Skjevfordelte oppvekstvilkår og muligheter er drivstoff for unges frustrasjoner i utsatte nabolag.

(<https://www.oslomet.no/forskning/forskningsnyheter/forebygging-ungdomskriminalitet-hva-virker>)

Forebygging er kostnadsbesparende for samfunnet.

Barn skal ha likeverdige tilbud, samt gode og trygge oppvekstvilkår. Samfunnet har et særlig ansvar for barn som lever i utsatte livssituasjoner. Tidlig innsats bidrar til å forebygge psykiske og sosiale utfordringer senere i livet.

En godt utbygd velferdsstat gir tillit til at vi får hjelp om vi trenger det. Tillit mellom mennesker og til samfunnet er vår aller viktigste beredskap. I samfunn med lav tillit, øker faren for utenforskap, ensomhet og i ytterste konsekvens radikalisering for å finne fellesskap.

Forebygging handler om å hindre at problemer oppstår, og å løse problemer før de vokser seg for store. Det er den beste investeringen for både den enkelte og for samfunnet. Det handler derfor om å forebygge sosiale problemer og kriser før de oppstår. Alt som ikke må behandles eller repareres sparer samfunnet for store kostnader. Den viktigste forebyggingen er derfor rettet mot barn og unge.

For å jobbe godt med ungdom, må vi møte dem på deres egne arenaer. Alle unge skal ha tilgang på ungdomsklubber og andre trygge steder de kan møtes, med trygge voksenpersoner som har kunnskap og kompetanse om hvordan det er å være ung i dag.

Vi lever i en tid med økt individualisering. Vi tilbringer mer tid alene, arenaer for fellesskap og sosial kontakt forsvinner. Individualisering fører til ensomhet. Å være ensom er helseskadelig og fører til både fysisk og psykisk sykdom. På samme måte kan fellesskap og gode relasjoner gi livskvalitet og god helse.

Den nye oppvekststrukturen handler også om å velge noen verdier for samfunnet vårt. I tida vi lever i trenger vi mer menneskelighet. Oppvekststrukturen er med på å bestemme hvordan vi planlegger samfunnet vårt. Vi må planlegge på en måte som gir fellesskap og møter mellom mennesker. Vi må ha flere fysiske møteplasser der alle har råd til å delta og hvor det er naturlig at ulike mennesker møter hverandre og blir kjent.

"Nedjustering av ikke-lovpålagte tjenester for å sikre økonomisk bærekraft"?

Store norske leksikon omtaler bærekraft som et ord som idag vanligvis betyr at noe passer med idealet om bærekraftig utvikling. En bærekraftig utvikling vil si en utvikling som stiller behovene til menneskene som lever nå, uten å ødelegge fremtidige generasjoners muligheter til å tilfredsstille sine behov. For å presisere hvilken side av bærekraftig utvikling man er opptatt av, brukes av og til uttrykkene *miljømessig*, *sosial* og *økonomisk bærekraft* (<https://snl.no/b%C3%A6rekraft>).

Det høringsnotatet omtaler som ikke-lovpålagte tjenester anses å være tjenester som utfører oppgaver som kommunen er lovpålagte å utføre, uten at tjenestene i seg selv kan defineres å være lovpålagte da tjenesten ikke er definert som pålagt gjennom lov. Om man nedjusterer disse tjenestene vil man måtte tilføre ressurser i andre tjenester, for å ivareta de oppgaver som utføres nettopp her, for å unngå at de lovpålagte oppgavene ikke utføres. Noe som igjen kan føre til sanksjoner mot kommunen. Kostnaden av dette kommer ikke til syne i høringsnotatet. Ved nedjustering eller fjerning av de tjenestene høringsnotatet omtaler vil man miste kompetanse og erfaring som kommunen har brukt år på å bygge opp, og det er ingen lignende tjenester som kan overta for tilbudet som blir borte.

Å nedjustere ikke-lovpålagte tjenester slik at de blir økonomisk bærekraftig mener FO er ugjennomførbart da en nedjustering vil føre til at de samfunnsmessige kostnadene vil øke med mer på sikt, enn det man sparer på nåværende tidspunkt ved å kutte i disse. De som benytter tjenestene idag vil heller ikke få stillet sine behov. Dette er det motsatte av bærekraftig!

I en tid hvor samfunnet endrer seg er det særlig disse tjenestene man bør verne, kanskje til og med styrke.

Vi mener det er viktig at politikerne nå er seg sitt ansvar bevisst, og tør å ta de grep som er nødvendige. Vi ber våre politikere ta beslutninger som gir et helse-, utviklingsfremmende og bærekraftig Rana.

På vegne av FO Rana, hovedtillitsvalgt Anette Seljeli.